

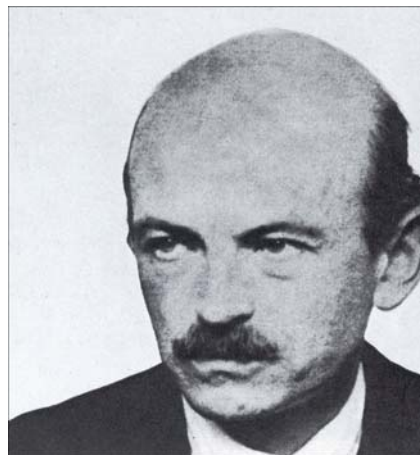
7.2 Pštros se zavřenýma očima

***„Co záhadnějšího a více znepokojujícího
než smysl imaginárního slova? Tkví tu
klíč ke štěstí, po němž se pátrá v láskách
a nejfantastičtějších dobrodružstvích?***

Tyto úvodní otázky nás vnoří do dějů románu Pštros se zavřenýma očima od francouzského dadaistického básníka Georgese Ribemont – Dessaignese, jehož česká verze od Karla Teiga byla prvním zahraničním překladem. Zasluhu nad zprostředkováním díla naší avantgardě a vydáním v roce 1925 v Aventinu vytvořil přátelský vztah Jiřího Šímy se spisovatelem. První tento impuls způsobil novou vlnu popularity autora. V Rozpravách Aventina vyšel článek představující autora a Teigova rozsáhlá studie k překladu knihy. Ovlivnil také programové zaměření Osvobozeného divadla, které inscenovalo v režii Jindřicha Honzla Ribemont – Dessaignesovu dadaistickou hru Němý kanár (17.3.1926) a uvedlo další jeho hry. Šíma inicioval plodné setkání s hudebním skladatelem Bohuslavem Martinů, z něhož v roce 1928 přišla na svět jednoaktová jazzová opera Slzy moře, jež zakrátko doplnila experimentální opera Vrtkavosti života.

Šímovo malířské období let 1925-27 bujelo tvůrčí proměnou, kdy pomalu opouštěl styl abstrakce ve vliv surrealistický. Věnoval se většinou kresbě a mnoha knižním ilustracím. Po příjezdu do Paříže byl zásadně ovlivněn Ribemont – Dessaignesem, který právě zapříčinil jeho nový tvůrčí pohled. Vytvořil první fotomontáž na obálku Pštrosa se zavřenýma očima a o rok později pro scénický návrh hry Peruánský kat.

**Georges Ribemont – Dessaignes,
1927**

„Surrealismus je kvintesečí poezie a má svoje oprávnění vedle konstruktivních tendencí Esprit Nouveau.“

„Sblížení s Ribemont – Dessaignesem a skoro současně také s Pierrem Jeanem Jouvem, sblížení, které v obou případech se pak změnilo v hluboké přátelství, hrálo pro mne tak velikou úlohu a měnilo můj poměr ke všemu.“

(Kaleidoskop, 1.c., 1926, str. 54)

Zadíváme-li se na elegantně zpracovanou obálku Pštrosa, poštěstí se našemu oku nevšední zážitek cestovatele unášející naší mysl do děje dálných příběhů odehrávajících se v exotických krajinách různých světadílů. Josef Šíma vybral pro titul pohled na zbytky řeckého chrámu s dóorskými sloupy. Na jednom kameni je dokonce dopsáno jméno autora obálky, pravděpodobně symbolizuje jakousi cestovatelskou touhu se zde ocitnout. Fotografie zaujímá horní polovinu obrazu a je rozdělena na dvě části, z nichž pravá je posunuta o něco výše a vytváří jinou perspektivu. Dominantní postava ženy a muže, zasahující skoro do dvou třetin obrazu, se prolíná s koláží řeckého chrámu. Spodní část ženské figury tvoří torzo antické sochy otočené zády a od pasu nahoru portrét ženy oděné do šatů. Mužská postava je rozdělena na levou část, jejíž základ tvoří opět řecká socha otočená naopak čelem, a na pravou část oděnou do pánských šatů. Jakési oživé sochy vyobrazeny v perspektivě, kdy ženská figura je bližší a vyšší než mužská. Napravo od nich opticky vystupuje název knihy růžového psaného písma s jemným bílým stínováním. V levém horním rohu je s kresebnou lehkostí ručně vepsáno slabým černým písmem jméno autora a francouzský název románu a ve spodní části stejným stylem jméno vydavatele. Celkovou plochu obálky tvoří neutrální bílý podklad se šedým stínováním vymezený v horním a dolním okraji červeným pruhem. Fotografie, ze kterých Šíma vytvořil montáže, pocházejí z různých zahraničních časopisů a mají u sebe ještě popisky v cizích jazycích.

Při tvorbě obálky uplatnil princip kontrastu staršího a novějšího, příznačný pro obálku Života II, kde antická torza umístěná na pozadí antického chrámu oblékl do současných šatů. Dokonale snoubí principy poetismu s nádechem dada a surrealismu.

„Mistrovská klasická díla se téměř už nečtou, jsou zapomenuty..... Prozatím jsou nuceni cestovati, neberou do svých zavazadel ani Shakespeara ani Bibli, ale koupí si na nádraží „Arsena Lupina proti

Sherlocku Holmesovi“ „Fantomase.“ (...) Máme odvahu tvrditi, že nejen Verne nebo Leblanc, ale i moderní poezie od Whitmana až k Cendrarsovi a Ribémont – Dessaignasovi je vhodnou cestovní literaturou. Poetičnost „Cesty kolem světa za 80 dní“ či „Děti kapitána Granta“ je rovněž jádrem Cocteauova „Mysu dobré naděje“ a Ribemonta – Dessaignese „Pštros se zavřenýma očima“.
 (Karel Teige, Stavba a báseň, Rozhovor o moderní poezii, 1927, str. 133 – 34)

V roce 1925 vytvořil Josef Šíma fotomontážní obálku k románu Pštros se zavřenýma očima.

